

Θάρρος, ξόρκια και χρυσόσκονη

Από τη ΜΥΡΤΟ ΛΙΑΛΙΟΥΤΗ

Joanne K. Rowling, Jack Thorne, Ο Χάρι Πότερ και το καταραμένο παιδί, μετάφραση από αγγλικά: 'Έφη Τσιμώνη, Ψυχογιός, Αθήνα 2016, 416 σελ.

Πλάσ μπορείς να γίνεις πετυχημένος συγγραφέας σήμερα; Εκτός από ταλέντο, πρέπει να έχεις διάθεση για δουλειά, να ξέρεις να πλαστέρεις τον εαντό σου και να είσαι και λίγο τασμπονκάς. Λίγο μετά την έκδοση των πρώτων θεατρικών βασισμένων στον διάσημο χαρακτήρα του Χάρι Πότερ, φίγουνε μια ματιά στην πορεία της Τζάν Ρόουλινγκ, της συγγραφέως που αξιοπήγησε αυτήν την τριπλέτα καλύτερα απ' τον καθένα και κατάφερε να πείσει τα παιδιά (και τους γονείς τους) να αρχίσουν το διάβασμα.

Sτα μέσα της δεκαετίας του 1990, μια νεαρή άνεργη μητέρα, διεγνωμένη με κλυνική κατάθλιψη, περνούσε τις ώρες της σε ένα μικρό καφέ στο κέντρο του Εδιμβούργου. Το καφέ ήταν μοναχικό και χωρίς πολλή πελατεία, έτσι καμιά φορά, δάντο μορό στο καρότσι έκλαιγε πολύ, οι σερβιτόρες το πήγαιναν βόλτα τριγύρω στα τραπέζια. Η μαμά του, που μόλις είχε χάσει τη δική της μαμά και είχε χωρίσει από το σύζυγό της, μ' ένα στυλό και ένα τετράδιο κατέστρων τη μεγάλυτερη εκδοτική επιτυχία των τελευταίων δεκαετιών, τον κόσμο ενός μικρού, ορφανού αγοριού που ξαφνικά ανακαλύπτει ότι είναι μάγος.

Η συνέχεια είναι λόγο πολύ γνωστή. Το προσχέδιο του Χάρι Πότερ απορρίφθηκε από τους μεγαλύτερους εκδοτικούς οίκους της Βρετανίας, μέχρι που ο Μπάρι Κάνιγκχαρ του Bloomsbury είχε τη φαενή ιδέα να δώσει στην κόρη του να διαβάσει την αρχή. Η πρώτη θαυμάστρια του Χάρι ήταν γεγονός και η άνεργη μητέρα μέσα σε λίγα χρόνια δεν μπορούσε πα να γράφει σε καφέ –για την ακρίβεια, τελείωσε τον επιλογό του έβδομου βιβλίου στο δωμάτιο 11 του ξενοδοχείου Balmoral στην Prince's Street, σ' έναν υπολογιστή χωρίς πρόσβαση στο Ιντερνετ, φοβούμενη τους χάκερ.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΜΥΘΟΥ

Η Ρόουλινγκ κατάφερε να κάνει το άνοιμα της συνώνυμο ενός θρυλικού εκδοτικού φαινομένου φτιάχνοντας μια ιστορία που με την πρώτη ματιά φαντάζει απλή και χιλιοεπωμένη (τι διαφορετικό μπορεί να έχει ένα παραμύθι με μάγους και ζόρκια; Γιατί ο Χάρι και

Η Τζ.Κ. Ρόουλινγκ το 2010.

όχι η «Ματέλντα»;) με μεθοδικότητα και ακρίβεια. Το σχεδιάγραμμα της πλοκής των επτά βιβλίων της σειράς ήταν ήδη έτοιμο από το 1999 και μόνο από τις πρώτες σελίδες ήταν φανερό πως ο Χάρι Πότερ είχε έρθει για να μείνει. Μαζί του μεγάλωσε μια ολόκληρη γενάν αναγνωστών που αγωνιούσαν πότε θα βγει το επόμενο βιβλίο, που ξεροστάλιαζε μεσάνυχτα έξω από τα βιβλιοπωλεία την πρότη μέρα κυκλοφορίας και που, αν ζούσε σε μη αγγλόφωνη χώρα, δεν περίμενε την μετάφραση, αλλά αγόραζε το βιβλίο στην γλώσσα γραφής και ξεκινούσε το διάβασμα με το λεξικό στο πλάι – κι ας μην

είχε καν Lower ακόμα.

Ο Χάρι Πότερ επεκτάθηκε σιγά σιγά. Μαζί με τα βιβλία ήθαν οι ταινίες και τα spin-off. Μόλις πριν από ένα μήνα, εκδόθηκε το πρώτο θεατρικό, γραμμένο από την Ρόουλινγκ και τον Τζάκ Θορν, με πρωταγωνιστές τα παιδιά των αρχικών πρόσων (ακόμα κι ένας μέτριος Χάρι είναι καλύτερος από το τίποτα), σχολιαζόντας οι ενήλικοι, πλέον, φαν). Οι χαρακτήρες, συνιδιοκτηρία της Ρόουλινγκ και της Warner Bros, είναι μέρος μιας καλά στημένης βιομηχανίας, εφόμολλης της κλασικής Ντίσνεϋ ή των Pixar. Η children-targeted διαφήμιση, η χαμηλή ποιό-

τητα των περισσότερων ταινιών, το εμπορικό ξεζούνισμα ενός κόσμου που υπήρχε στα μυαλά των αναγνωστών πολύ πριν αρχίσουν να κυκλοφορούν στην αγορά αυτοκόλλητα και μαγικά ραβδία, αμφισβήτησαν τη σημασία της επταλογίας στην παγκόσμια λογοτεχνία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πίσω από όλα αυτά δεν κρίβεται μια συγκινητική ιστορία που μιεύ τα παιδιά στο αστυνομικό μυθιστόρημα, τις ιστορίες μυωτηρίου και στο sci-fi fiction, μιλώντας παράλληλα για θέματα που τα αφορούν: για το μπούλινγκ στο σχολείο, το στήγμα της διαφορετικότητας, το φόρο της εγκαταλείψης και του θανάτου. Παράλληλα, και ίσως σημαντικότερα, η εναλλακτική πρόταση της Ρόουλινγκ στηρίζεται στην αγάπη, την αρχαίωτερη και ισχυρότερη απ' όλες τις μαγικές δυνάμεις που επινόησε.

Η Ρόουλινγκ έμαθε στα παιδιά να σκέφτονται. Η προκατάληψη και ο ρατσισμός δημιουργούν ανθρώπους χειρότερους από τον κακό μάρο Βόλντεμορτ, αλλά προσοχή, γιατί «ο κόσμος δεν χορίζεται σε καλούς ανθρώπους και θανατοφάγους». Μέρικοι πολιτικοί είναι δειλοί, όπως ο Κορνήλιος Φαντζ, Μέρικοι δημοσιογράφοι λένε ψέματα, όπως η Ρίτα Σκίτερ. Και καμιά φορά, όταν όλα πάνε στραβά και έχεις ξεμείνει από δυνάμεις, η βοήθεια θα έρθει από ανθρώπους που δεν περίμενες ποτέ να σταθούν στο πλάι σου, όπως ο στριφόνος καθηγητής Σνέπτ. Το να βοηθήσεις ένα παιδί να δει τον κόσμο με αποχρώσεις και να ενδιαφέρει για τους γύρω του ακούγεται, και ίντως είναι, απαράμιλλης σημασίας – σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου της Πενσυλβανία, οι Αμερικανοί που ως παιδιά διάβασαν τον Χάρι Πότερ έχουν πολύ λιγότερες πιθανότητες να ψη-

φίσουν τον Ντόναλντ Τραμπ στις επερχόμενες εικονές. Πόσοι Έλληνες, άραγε, γυρνούν την πλάτη τους στη Χρονή Αυγή έχοντας εγγεγραμμένο στο υπουργείο διάβασης ο Βόλοντεμορτ όταν πήρε την εξουσία;

ΠΩΣ ΝΑ ΣΠΑΣΕΙΣ ΜΙΑ ΚΑΤΑΡΑ

Όταν ο Χάρι Πότερ έκανε τον κύκλο του, οι περισσότεροι πίστεψαν ότι η Ρόουλινγκ θα επαναπαύθει στις δάκρυες της, και η αλήθεια είναι πως η βραβευμένη συγγραφέας, με προσωπική περιονιά μεγαλύτερη από αυτή της βασιλιούσας Ελισσάβετ, μπορούσε να μην ξαναγράψει τίποτα πια. Όμως εκείνη μας ξέφυγε στον ίδιον. Το πρώτο της μυθιστόρημα για ενήλικους (*Ένας ξαφνικός θάνατος*), ένα μυστήριο τοποθετημένο στην αγγλική επαρχία, έγινε μπετ-σέλλερ, αλλά αντικει-τωπίστηκε στιληρά από τους βρετανούς κριτικούς. Η πάτσα είχε απορανθεί: η βασιλίσσα του παιδιών, επηγειρώντας να βουτήξει για τα καλά στα βαθιά, κρίθηκε λίγη Τσω, έγραφαν στη Βρετανία, έπειτα να μείνει στα χωράφια της. Τσως έπειτα να γράψει ένα ακόμα παιδικό βιβλίο. Και η αλήθεια είναι πως ένα μεγάλο μέρος του κοινού της πίστεψε το ίδιο. Το νέο της πόνημα ήταν ενδιαφέρον, ήταν πανέξυπνα αλληγορικό, αλλά δεν ήταν ο Χάρι. Δύσκολα μπορείς να ζεπεράσεις το branding του ονόματός σου, ειδικά όταν χάρη σ' αυτό έχεις γίνει διάσημος σε ολόκληρη την υφήλιο. Το πρώτο που έπειτε να κάνεις, λοιπόν, ήταν να διώξεις από πάνω της το βάρος της υπογραφής της –και αυτό ακριβώς έκανε.

Τον Απρίλιο του 2013 ο εκδοτικός οίκος Little Brown εξέδωσε το πρώτο βιβλίο του Ρόμπερτ Γκαλμπρέιθ, ενδος βετεράνου στρατιωτικού που από το 2003 διύλευε στην ασφάλεια ιδιώτη. *Το κάλεσμα των κούκων* ήταν ένα αστυνομικό μυθιστόρημα με πρωταγωνιστές τον ντετέκτιβ Κόρμοραν Στράικ και την βοηθό του, Ρόμπτν Έλεκτο, οι οποίοι αναλαμβάνουν να βρουν το δολοφόνο μιας νεαρής σελέμπριτ. Ήταν καλογραμμένο, ήταν αστέο και αποθεώθηκε από τους κριτικούς. «Ένα σπινθηροβόλο πρώτο μυθιστόρημα», έγραψαν οι *Times*, σημειώνοντας πως ο Γκαλμπρέιθ «παραδίδει απίστευτους διαλόγους και μια πειστική απεικόνιση της

κενότητας του πλούτου και της αίγλης». «Κάθε φορά που βάζω κάτω αυτό το βιβλίο, περιμένω με ανυπομονούσια να συνεχίσω το διάβασμα [...]» Το αγάπησα. Ο Γκαλμπρέιθ είναι ένα νέο, μεγάλο ταλέντο», είπε ο συγγραφέας Πήγι-τερ Τζέμις. Ο περιζήτητος προτεμανιζόμενος, ωτόσο, αρνούνται να δώσει συνεντεύξεις και το βιβλίο, παρά τα καλά λόγια, πουλήσε μόνο 1.500 αντίτυπα στην πρώτη του έκδοση.

Τρεις μήνες μετά, εξαιτίας ενός «λάθους» στο τουίτερ, δύο έμαθαν πως ο Ρόμπερτ Γκαλμπρέιθ δεν υπάρχει και πως πίσω απ' αυτό το πολλά υποσχόμενο βιβλιαράκι (που, κατά σύμπτωση, άργησε και αυτό να βρει εκδότη) βρισκόταν

μια γυναίκα. Το όνομα Ρόμπερτ είχε προέλθει από τον Ρόμπερτ Κέννεντυ και το επώνυμο Γκαλμπρέιθ από το «Ελλα Γκαλμπρέιθ», το φανταστικό όνομα που είχε εφεύρει η ίδια για τον εαυτό της δια την πήγαινε στο δημοτικό.

Τελικά, η Ρόουλινγκ έλυσε τα μάγια. Διαφήμιστικό κόλπο ή όχι, είχε πλέον αποδείξει την αξία της με τον τοσαμπουκά ενός ανθρώπου που αρνείται να προσδιοριστεί από ένα και μόνο πράγμα που έχει κάνει στην ζωή του. Ως Ρόμπερτ Γκαλμπρέιθ κυκλοφόρησε ακόμα δύο βιβλία με πρωταγωνιστή τον Στράικ και την Ρόμπτν, το ένα καλύτερο από το άλλο –και επομένως είπε πέμπτον. Η κατασκευή χαρακτήρων, το ατού της Ρόουλινγκ

από την εποχή του Χάρι Πότερ, καθός και η ξενηνή δομή της πλοκής, που δεν ξεχνά να σχολιάζει την καθημερινότητα της Βρετανίας, της επιτρέπουν να λάμψει και πάλι (κι ας την κατηγορούν, από τότε που έμαθαν πως είναι αυτή, πως δεν έχει την λιτή προσγήση που έφτιαξε την Άγκαθα Κρύστα και τον Αρθουρ Κόναν Ντόνιλ).

#FILTHYANDPROUDOFIT

Όσο κι αν θέλει η δουλειά της να αναγνωρίζεται –κάτι που προφανώς ακόμα αποζητεί, καθός έφτασε στο σημείο να γράφει με ψευδώνυμο–, η Ρόουλινγκ καταλαβαίνει πως δεν μπορεί να είναι αρεστή σε όλους, ούτε καν σε όλους αυτούς που αγάπησαν τα βιβλία της. Ζώντας στη Σκωτία, δεν διστάζει να λέει ανοιχτά την πολιτική της άποψη.

Είναι εγγεγραμμένο μέλος των Εργατικών, ψήφισε ενάπτια στην οκωταξική ανεξαρτησία, χρηματοδότησε το Remain στο πρόσφατο δημοψήφισμα και έχει ανοίξει πόλεμο με τους υποστηρικτές του Τζέρεμι Κόρμπτον, στον οποίο ασκεί κριτική σχέδιον καθημερινά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. «Ξέχασα ότι ο Ντάμπλιντορ κατέστρεψε το Χόγκουαρτς, αρνήθηκε να παραπημεί και έτρεξε στο δάσος να βγάζει λόγους σε θυμωμένα τρόλ», απάντησε ειρωνικά σε μια κοπέλα που ουνέκρινε τον Κόρμπτον με τον αγαπημένο καθηγητή του Χάρι. Όταν κάποιος άλλος την αποκάλεσε «σιχαμένη φιλελεύθερη» («filthy liberal»), δεν μάσησε τα λόγια της: «Η άκρα Αριστερά και η άκρα Δεξιά μοιράζονται πολλά, ανάμεσα στα οποία και το μίος για τους “διεθνοφέροντες” φιλελεύθερους», έγραψε, συμπληρώνοντας, «#ΣιχαμένηκαιΠερήφανη (#filthyandproudofit).

Ακόμα λοιπόν κι αν δεν τη συμπαθείς, η στάση της είναι κι αυτή μάθημα για το νεαρό αναγνωστικό κοινό, όσο και τα βιβλία της. Μιλάω εκ πειρας. Η Ρόουλινγκ μου μαθεί να μη διαβάζω μόνο αυτήν, να ξω τα αυτά και τα μάτια μου ανοιχτά και να μη φοβάμαι τίποτα, παρά μόνο τον φόβο. Ήταν εκεί σε κάθε ψήφο της ζωής μου, ακόμα και σ' αυτές που δεν την άκουσα. Κι αν η αφήγηση της ζωής της έχει λίγη χρυσόσκονη παραπάνω από δύο θα ‘πρεπε, της το συγχωρώ – τα παραμύθια έχουν πάντα χρυσόσκονη. ■

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΤΖΟΑΝ Κ. ΡΟΟΥΛΙΝΓΚ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Μάια Ρούτσου, Ψυχογιός, Αθήνα 2001, 349 σελ.

Ο Χάρι Πότερ και η κάμαρα με τα μυστικά, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός, Αθήνα 2002, 358 σελ.

Ο Χάρι Πότερ και ο αιχμάλωτος του Αζκαμπάν, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός, Αθήνα 2002, 459 σελ.

Ο Χάρι Πότερ και το κύπελλο της φωτιάς, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός, Αθήνα 2002, 654 σελ.

Ο Χάρι Πότερ και το Τάγμα των Φοίνικα, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός, Αθήνα 2003, 795 σελ.

Ο Χάρι Πότερ και ο αιχμάλωτος του Αζκαμπάν, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός, Αθήνα 2005, 659 σελ.

Ο Χάρι Πότερ και οι κάληροι του θανάτου, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Καίτη Οικονόμου, Ψυχογιός, Αθήνα 2007, 672 σελ.

Ο Χάρι Πότερ και το καταραμένο παιδί, *Joanne K. Rowling, Jack Thorne*, μετάφραση από αγγλικά: Έφη Τσιρώνη, Ψυχογιός, Αθήνα 2016, 416 σελ.

Ένας ξαφνικός θάνατος, *Joanne K. Rowling*, μετάφραση από αγγλικά: Έφη Τσιρώνη, Ψυχογιός, Αθήνα 2012, 593 σελ.

Το κάλεσμα των κούκων, *Robert Galbraith*, μετάφραση από αγγλικά: Χρήστος Καψάλης, Ψυχογιός, Αθήνα 2013, 592 σελ.

Ο μεταξοσκώληκας, *Robert Galbraith*, μετάφραση από αγγλικά: Χρήστος Καψάλης, Ψυχογιός, Αθήνα 2014, 624 σελ.

Η σοδειά του κακού, *Robert Galbraith*, μετάφραση από αγγλικά: Χρήστος Καψάλης, Ψυχογιός, Αθήνα 2016, 648 σελ.